

Emnekurs – helserett for allmenntidisin

I løpet av karrieren vil de aller fleste leger motta klager fra pasienter, pårørende eller «samarbeidende» helsepersonell. Det stilles stadig større krav: Flere nasjonale retningslinjer og rundskriv, møteplikt, meldeplikt og andre plikter kan føles tyngende for enhver lege.

Kurset er basert på kasuistikker hentet fra reelle klagesaker, hverdagslige problemstillinger og «mediesaker». Kasuistikkene belyser relevant lovverk som fastlegen forholder seg til i det daglige og setter dem inn i en «hverdagslig» og gjenkjennbar sammenheng.

Undersøkelser har vist at så mye som 25 prosent av leger mente at en klagesak, og omstendighetene rundt den, ville kunne medføre at de skiftet arbeidsplass. Videre opplyste en tredjedel av legene som var «utgangspunktet» i en tilsynssak, at saken kunne medføre at de ble usikre på om de hadde valgt rett yrke.

Målet med kurset er at man i etterkant har kjennskap til hvordan tilsynsmyndigheten jobber og hovedreglene i helselovgivningen. Dette vil gjøre at man som lege lettere skal klare å manøvrere i et uoversiktlig farvann hvor gjedda lurar i sivet. Håpet er at kurset skal bidra til at man over tid mestrer jobbhverdagen på en god måte og klarer å stå i de utfordringene man daglig møter.

Endringer i førerkortforskriften høsten 2016 gjorde også at leger har fått vesentlig større ansvar i førerkortsaker. Inngående kjennskap til førerkortforskriftens helsekrav er derfor avgjørende for å unngå å gå i ei fallgruve.

Foredragsholder er Cato Innerdal. Han har tidligere jobbet i overkant av 6 år som ass. fylkeslege og konst. fylkeslege i Møre og Romsdal. Han har også jobbet som seniorrådgiver i Statens helsetilsyn. Han er nå kommuneoverlege i Molde kommune og seniorrådgiver i Helsedirektoratet.

Dag 1

08.30 – 09.15: Klager mot leger – hva og hvordan?

Som lege føler man seg ofte alene når klagen kommer og tilsynssak opprettes. Men hva er egentlig en tilsynssak? Hva gjør Fylkesmannen og Statens helsetilsyn?

Hva er «advarel», «tilbakekall av rekvireringsrett», «tap/suspensjon av autorisasjon»? Hva skal til for å få en slik reaksjon fra Statens helsetilsyn?

Hvordan svarer man tilsynsmyndigheten? Hvilke rettigheter har man som lege når tilsynsmyndigheten banker på døra?

Hvilken rolle har pasient- og brukerombudet? Hvor er Helsedirektoratet i denne myndighetsjungelen og hva med Norsk pasientskadeerstatning?

09.15 – 10.00: Forsvarlig helsehjelp – hva er det?

Forsvarlighet og uforsvarlighet er sentrale begrep i helselovgivningen. Men hva ligger i disse begrepene? Er feil diagnose det samme som uforsvarlig helsehjelp? Er det et brudd på forsvarlighetskravet når du sender en pasient hjem fra legevakta med feil diagnose, og pasienten dør?

Hvor langt går legens ansvar? Hvilket ansvar har legen for den helsehjelpen som helsesekretærer, sykepleiere og andre medhjelpere yter? Hvem kan man bruke som medhjelpere?

10.00 – 10.15: Pause

10.15 – 11.00: Når har man plikt til å tie?

Taushetsplikt er et bærende element i helse- og omsorgstjenesten. Men hvor langt går den egentlig? Når gjelder taushetsplikten?

Hva gjør du når pårørende, helsepersonell, politi, barnevern, Nav, fylkesmannen ber om taushetsbelagt informasjon?

11.00 – 11.45: Når har man rett og plikt til *ikke* å tie?

Selv om taushetsplikten er en av de mest sentrale bestemmelsene i helselovgivningen må også den i noen tilfeller vike. Noen ganger har legen rett til å tie, noen ganger rett til *ikke* å tie.

Noen ganger har også legen opplysningsplikt og meldeplikt? Hva er forskjellen på disse pliktene? Og når går de foran taushetsplikten? Når har man plikt til å varsle nødetater og barnevern? Har man andre melde- og opplysningsplikter?

11.45 – 12.45: Lunsj

12.45 – 13.30: Samtykke til helsehjelp

En sentral bestemmelse i helselovgivningen er krav om samtykke? Når er det krav om samtykke og hvem *kan* samtykke?

Hva er samtykkekompetanse og hvem har det?

Hva med helsehjelp til barn og unge? Når bestemmer de, og når bestemmer foreldre? Og er det krav om at begge foreldrene er enige?

Hva skjer om foreldrene er uenige? Hvem har siste ordet?

13.30 – 14.15: Helsehjelp når samtykkekompetansen mangler

Hvilke følger har det for pasienten, pårørende og legen når pasienten ikke lenger har samtykkekompetanse?

Må det alltid oppnevnes verge når pasienten mangler samtykkekompetanse? Har legen plikt til å melde fra om vergebehov? Hva om legen ikke melder fra? Hvilke konsekvenser kan det få?

14.15 – 14.30: Pause

14.30 – 15.15: Somatisk helsehjelp med tvang

Hva gjør du når pasienten nekter somatisk helsehjelp? Hva er tvang og hva skal til for tvungen helsehjelp kan gis? Og er det situasjoner hvor tvang er ulovlig? Og hvem kan pasienten klage til?

Hvilke forpliktelser har legen når helsehjelp gis med tvang? Hva må legen gjøre før tvungen helsehjelp gis?

15.15 – 16.00: Helsehjelp ved alvorlige psykiske lidelser

Psykisk helsevernloven ble 1. september 2017 endret. Disse endringene har stor betydning for når tvungent psykisk helsehjelp kan gis. Sentralt i lovendringene er pasientens samtykkekompetanse. Innebærer alvorlig sinnslidelse alltid manglende samtykkekompetanse?

Kreves det alltid samtykke til helsehjelp ved alvorlige psykiske lidelser?

16:00 – 16.45: Tvungen psykisk helsevern

Hva gjør legen når pasienten ikke vil la seg undersøke? Når har legen lov til å be om bistand fra politiet?

Hva betyr det at legen, pårørende og offentlig myndighet har begjæringsrett? Er dette nødvendig for å legge pasienten inn til tvungent psykisk helsevern?

Hva er vilkårene for tvungent psykisk helsevern, og hvordan kan de forstås?

Dag 2

08.30 – 09.15: Dokumentasjonsplikt, journalføring og oppbevaring av journal

Når har man plikt til å føre journal? Hva har man plikt til å dokumentere? Hva er en pasientjournal?

Hva er nok? Hvilke momenter må være med, hva bør være med og hva kan med fordel utelates? Hva betyr en god journal for helsehjelpen og når klagen kommer?

Hva betyr det at dokumentasjon skal skje uten ugrunnet opphold? Har legen hovedansvaret for dokumentasjon der flere samarbeider om å gi helsehjelp?

Når skal epikrise sendes? Har fastlege eller legevakt rett på epikrise? Kan «ny» fastlege kreve at journal oversendes fra «gammel» fastlege?

Hvor lenge skal pasientjournaler oppbevares? I kommunalt legekontor, privat legekontor eller andre helsevirksomheter?

09.15 – 10.00: Innsyn i pasientjournal

Når har pasienten, foreldre, pårørende eller andre innsyn i en pasientjournal? Når kan man nekte å gi innsyn?

Skal journalutskrifter alltid sendes med rekommandert post? Kan man bare gi delvis innsyn?

Fatter legen et vedtak når man avslår krav om innsyn? Kan avgjørelsene påklages og ev. til hvem? Kan det få økonomiske konsekvenser for legen dersom man «feilaktig» avslår et krav om innsyn?

10.00 – 10.15: Pause

10.15 – 11.00: Krav om retting og sletting av journalopplysninger

Hva gjør man når en pasient vil ha opplysninger i journalen rettet? Kan en pasient be om at opplysninger i journalen skal slettes?

Kan pasienten påklage en avgjørelse fra legen om retting og sletting? Og ev. til hvem?

11.00 – 11.45: Rett til informasjon

Hvilken rett til informasjon har pasienten, foreldre, pårørende og andre? Har foreldre alltid rett til informasjon om barns kontakt med helsepersonell?

Har barn rett til informasjon om foreldres helsetilstand? Finnes det situasjoner hvor nærmeste pårørende kan avgjøre at pasienten selv ikke skal informeres om forhold som berører pasientens helse?

Har pasienten rett til å vite «kilden» til bekymringsmeldinger?

11.45 – 12.45: Lunsj

12.45 – 13.30: Forskrivning av vanedannende legemidler

Hvordan skal man sikre forsvarlige vurderinger ved forskrivning av vanedannende legemidler? Hvordan følger tilsynsmyndigheten med og hvordan håndteres slike tilsynssaker?

Hvilke følger kan uforsvarlig behandling med vanedannende legemidler ha for legen? Kan det også ha «direkte» økonomiske konsekvenser for legen? Hvordan unngår man å bli «pillelege»?

13.30 – 14.15: Meldeplikt ved førerkort

Når har legen meldeplikt ved ikke oppfylte helsekrav? Hvilke følger kan det ha for legen dersom meldeplikten ikke følges? Hvilke situasjoner utløser denne meldeplikten? Hva med legemiddelbruk, diabetes, kognitiv svikt og førerkort?

Har legen i slike situasjoner taushetsplikt overfor politiet, Fylkesmannen eller Statens vegvesen?

14.15 – 14.30: Pause

14.30 – 15.15: Legen som sakkyndig

I hvilke situasjoner er legen sakkyndig? Gjelder taushetsplikten, dokumentasjonsplikten, pasientens innsynsrett og/eller rett til informasjon når legen opptrer som sakkyndig? Hvilke plikter stilles til det å være sakkyndig?

Hvilke krav stilles til legers attester? Når har legen plikt til å gi legeerklæringer, attester osv.? Kan man være både sakkyndig og pasientens faste lege?

Gjelder taushetsplikten når legen er sakkyndig eller vitne i rettssystemet?

15.15-16.00: Pasientrettigheter

Pasientens rett til helsehjelp påvirker direkte legens arbeidsdag. Men hva er pasientens rett til helsehjelp, og hvem har plikt til å yte den?

Kan spesialisthelsetjenesten avvise pasienter dersom henvisningen er mangelfull eller ikke har vedlagt spesielle skjema/opplysninger?

Hva betyr det at pasienten har rett til fornyet vurdering for fastlege og for spesialisthelsetjenesten? Hva betyr fritt sykehusvalg?

16.00 – 16.45: Fastleges plikter

Fastlegen er gjennom fastlegeforskriften pålagt en rekke oppgaver. Oppgaver som det av naturlige årsaker er viktig å kjenne til. Hvor lang ventetid på telefon og time er akseptert? Hvilket ansvar har pasienten for pasientlista? Hvilke plikter har fastlegen overfor kommunen og hvilke plikter har kommunen overfor fastlegen?

Hvordan håndtere pasienter som framsetter trusler overfor fastlege, fastlegens familie eller kolleger? Kan man velge bort pasienter?